

KOZJANSKA IN OBSOTELJSKA NATURA 2000

Kozjanski park

Organizacija Združenih
narodov za izobraževanje,
znanost in kulturo

Kozjansko & Obsotelje
Biosferno območje od leta 2010
Program Človek in biosfera

SPLOŠNO O NATURI 2000

V 70. letih prejšnjega stoletja so ornitologi v takratni Evropski skupnosti javnost opozarjali, da bodo številne ptice zaradi človekovih posegov v naravo kmalu izumrle. Predlagali so zaščito v evropskem merilu najbolj ogroženih vrst na območjih, kjer so bile še prisotne in so bili pogoji za njihovo preživetje ugodni. Zaradi naklonjenosti javnega mnenja je politika vseh držav na predlog strokovnjakov sprejela Direktivo o varovanju ptičjih vrst na najvitalnejših območjih (1979, prvi evropski predpis s področja varstva narave). Območja varovanja je poimenovala Natura 2000 – v prepričanju, da bodo do navedenega leta problematiko rešili. A kmalu so tudi poznavalci rastlin, drugih živalskih vrst in življenjskih okolij (habitatov) opozarjali na podobne težave. Tako je Evropska skupnost leta 1992 sprejela še tako imenovano Habitatno direktivo ali direktivo o zaščiti življenjskih prostorov. Z njo so države na svojih ozemljih oblikovale območja tudi za evropsko ogrožene vrste rib, plazilcev, metuljev, hroščev, rastlin, sesalcev ... Države, ki so se pozneje pridružile Evropski skupnosti, so morale direktivi pred pridružitvijo vključiti v svoj pravni red, tudi Slovenija leta 2004. Čeprav je leto 2000 že zdavnaj za nami, ptice in druge ogrožene vrste še vedno izginjajo, žal v mnogih primerih celo hitreje kot kdaj koli prej.

Natura 2000 je zaenkrat eno najsodobnejših in najučinkovitejših naravovarstvenih orodij, ki pa ga je treba se dosledneje uporabljati za zagotavljanje ugodnih življenjskih razmer evropskim ogroženim vrstam in življenjskim prostorom.

NATURA 2000 na Kozjanskem in v Obsotelju

(UNESCO, MAB biosferno območje)

Zaradi razmeroma velike ohranjenosti kozjanskih gozdov, travnikov in vodotokov je kar 46 % območja zajetega v ekološko omrežje Nature 2000. Tako kot velja za Slovenijo, tudi tu največji delež pripada gozdnatim predelom. Tri območja varujemo po Direktivi o pticah, devet pa po Habitatni direktivi. Skupno je v njih zaščiteno 17 vrst ptic, 15 vrst rib in piškurjev, osem habitatov (življenjskih okolij) in šest vrst sesalcev (od tega pet netopirskih). Zavezani smo ohranjati še ugodno stanje življenjskih pogojev za štiri vrste hroščev, po tri vrste metuljev in dvoživk ter po eno vrsto rakov, želv, školjk, polžev in kačjih pastirjev. Še nekaj pri nas živečih vrst je kvalifikacijskih v drugih območjih Nature 2000 po Sloveniji. Program in nosilci izvajanja upravljanja za obdobje 2014 – 2020 so zapisani v Programu upravljanja Nature 2000 (PUN).

Za trajnostno gospodarjenje z gozdnim prostorom načrtno skrbimo z desetletnimi Gozdnogospodarskimi načrti. Na območjih Nature 2000 (Orlica, Vetrnik, Bohor, Dobrava, Lisca, Veliko Kozje) se v pogojih gospodarjenja upoštevajo ekološke zahteve varovanih vrst in habitatov. Za mnoge vrste je ena takšnih zahtev puščanje sušičnega in že odmrlega drevja v gozdu. Vodne vrste dolgoročno ohranjamo na podlagi načrtov upravljanja vodotokov. Tu je še zelo malo prakse in pogosto se pojavlja nerazumevanje s strani koncesionarjev in upravljavcev. V kmetijski krajini zaenkrat žal ni planskih načrtov. Lastnike zemljišč v naravi čim prijaznejše gospodarjenje poskušamo usmeriti s finančnimi vzpodbudami (ukrepi KOPOP). Lastnik lahko za manj intenzivno, naravi prijaznejše obdelovanje površin pridobi finančna sredstva – oziroma je plačan za izvedbo okoljske storitve. Primera: košnja/paša po 1. avgustu (Dobrava Jovsi), košnja po 30. juniju (Dobrava Jovsi, Bohor, Kozjansko).

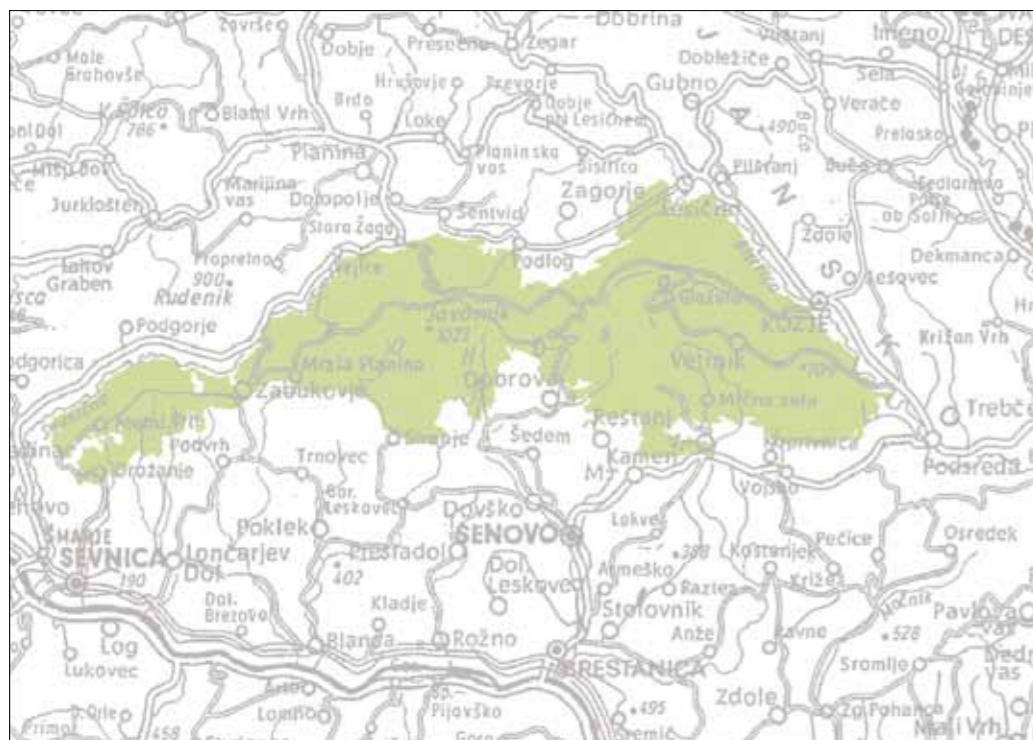
V nadaljevanju so s kratkimi oznakami, karto ter navedenimi kvalifikacijskimi vrstami in habitatnimi tipi predstavljena območja Nature 2000. Tako lahko vsak/-a prebivalec/-ka preveri, ali živi znotraj varovanega območja. Sledijo s fotografijo in osnovnimi podatki predstavljene vrste in življenjska okolja (habitat). Tako jih bo lažje prepoznati v naravi, hkrati pa na enem mestu najdete podatke o tem, kaj najbolj ogroža njihovo preživetje ter kako jim lastniki zemljišč lahko z naravi prijaznim gospodarjenjem pri tem pomagajo.

Z zvezdico označene vrste/habitatni tipi, ki se zaradi večje ogroženosti prednostno varujejo. Dve zvezdici sta ob imenu vrst, ki žive pri nas, a niso kvalifikacijske na naših območjih Nature 2000.

SCI BOHOR (SI3000274)

Bohor z Oslico in Vetrnikom predstavlja jugovzhodni del Posavskega hribovja. Obsežni gozdovi s prevladujočo bukvijo in zastopanostjo raznolikih starostnih faz dreves omogočajo ugodne življenjske razmere mnogim vrstam. Kot drugje tudi tukaj primanjkuje delež ekološko resnično starih bukovih dreves in sestojev. Hribovski potoki naravnih strug ohranjajo vodni živelj. Predvsem na sončnih legah so še prisotni ekstenzivno gojeni travniki, ki jih na daleč prepoznamo po pisano cvetočem rastlinskem svetu ter številnih žuželkah.

HABITATNI TIPI:

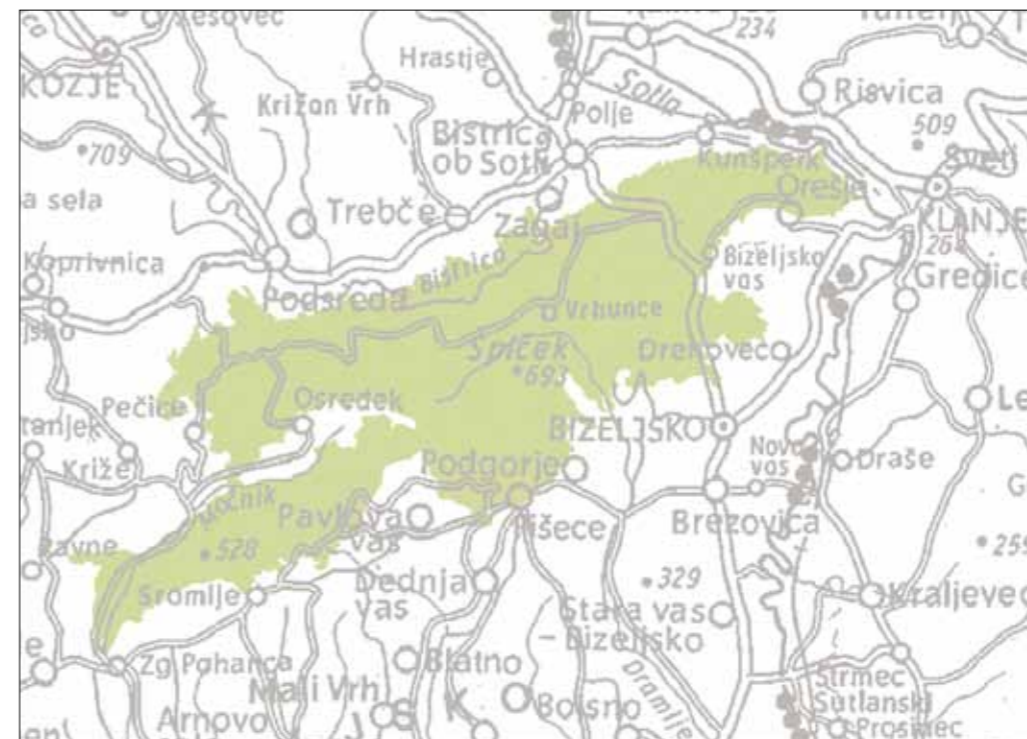
- Polnaravna travišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (*Festuca Brometalia*, pomembna rastišča kukavičevk)
- Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- Bukovi gozdovi (*Luzulo-Fagetum*)
- Ilirski bukov gozdovi (*Fagus sylvatica* (Aremonio-Fagion))

VRSTE:

- Črtasti medvedek (*Callimorpha quadripunctaria*)
- Alpski kozliček (*Rosalia alpina*)
- Bukov kozliček (*Morimus funereus*)
- Navadni koščak (*Austropotamobius torrentium*)
- Hribski urh (*Bombina variegata*)
- Veliki frfotavček (*Leptidea morsei*)

SCI ORLICA (SI3000273)

Orlica s Tisovcem predstavlja najvzhodnejši del Posavskega hribovja. Grapaste doline hribovskih potočkov in strmejša pobočja v celoti preraščajo bukov gozdovi. Med njimi se pojavljajo manjša območja suhih travišč, kjer še uspevajo številne ogrožene rastlinske in živalske vrste. Redek in pomemben habitat so tudi prepadne karbonatne stene z vegetacijo skalnih razpok.

HABITATNI TIPI

- Ilirski bukov gozdovi (*Fagus sylvatica* (Aremonio-Fagion))
- Karbonatna skalnata pobočja z vegetacijo skalnih razpok
- Bukovi gozdovi (*Luzulo-Fagetum*)

VRSTE:

- Ozki vretenec (*Vertigo angustior*)
- Črtasti medvedek (*Callimorpha quadripunctaria*)
- Rogač (*Lucanus cervus*)
- Alpski kozliček (*Rosalia alpina*)
- Bukov kozliček (*Morimus funereus*)
- Navadni koščak (*Austropotamobius torrentium*)
- Mali podkovnjak (*Rhinolophus hipposideros*)

SCI PISTIŠEKOVA POVŠNA (SI3000138)

Je redek primer večje jame na osamelem kozjanskem krasu. Prevladujoča kamnina (litotamnijski apnenec) je nastala v morskem okolju Panonskega morja. Jama predstavlja pomemben življenjski prostor ogroženih vrst netopirjev, ki se prehranjujejo v okoliških bukovih sestojih.

HABITATNI TIPI:

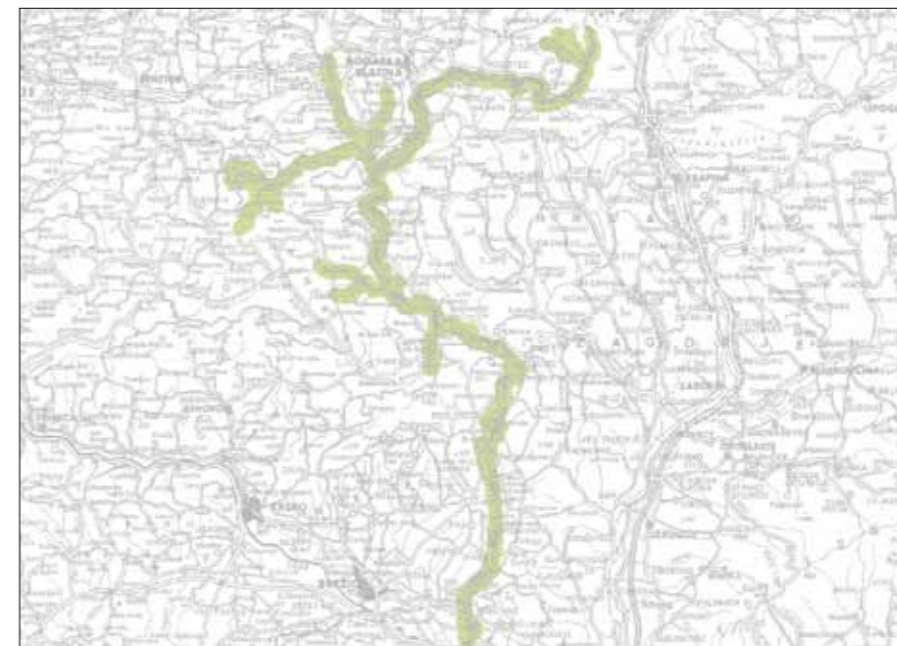
- Jame, ki niso odprte za javnost
- Ilirski bukovi gozdovi (*Fagus sylvatica* (Aremonio-Fagion))
- Bukovi gozdovi (*Luzulo-Fagetum*)

VRSTE:

- Uhati netopir (*Myotis bechsteini*)
- Mali podkovnjak (*Rhinolophus hipposideros*)

SCI SOTLA S PRITOKI (SI3000303)

Ob celotnem toku mejne reke Sotle so prisotni raznoliki vodni in obvodni habitati, ki zagotavljajo življenjsko okolje številnim ogroženim in zavarovanim vrstam vodnih organizmov. Obvodna vegetacija je bolj ali manj sklenjena. Zgornji tok je strmejši, večji del toka pa struga še lahko meandriira po poplavnih ravninah, ki jih prekinjajo zožitve s hitrejšim pretokom. Večina pritokov je z desne (slovenske) strani.

HABITATNI TIPI

- Obrečno vrbovje, jelševje in jesenovje (mehkolesna loka); (*Alnus glutinosa* in *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, *Alnionincanae*, *Salicon albae*)
- Ilirski bukovi gozdovi (*Fagus sylvatica* (Aremonio-Fagion))
- Bukovi gozdovi (*Luzulo-Fagetum*)

VRSTE:

- Navadni škržek (*Unio crassus*)
- Rogač (*Lucanus cervus*)
- Strigoš (*Cerambyx cerdo*)
- Navadni koščak (*Austropotamobius torrentium*)
- Potočni piškur (*Eudontomyzon* spp.)

- Platnica (*Rutilus pigus*)
- Beloplavuti globoček (*Gobio albipinnatus*)
- Bolen (*Aspius aspius*)
- Pezdirk (*Rhodeus sericeusamarus*)
- Zlata nežica (*Sabanejewia aurata*)
- Navadna nežica (*Cobitis taenia*)
- Upiravec (*Zingel streber*)
- Kapelj (*Cottus gobio*)
- Pohra (*Barbus meridionalis*)
- Vidra (*Lutra lutra*)
- Kesslerjev globoček (*Gobio kessleri*)
- Velika nežica (*Cobitis elongata*)
- Veliki studenčar (*Cordulegaster heros*)

SCI DOBRAVA – JOVSI (SI3000268)

Jovsi so obsežna poplavna ravnica ob reki Sotli. Ob strugi zaradi regulacije prevladujejo travniki in nji-ve, v osrednjem delu pod Kapelami pa mokrotni travniki z grmišči in osamelim drevjem. Zaradi stoječe vode in košnje pozno poleti so tu primerne razmere za preživetje številnih dvoživk, mehkužcev in žu-želk. Dobrava je poleg Krakovskega gozda največji ostanek poplavnega gozda hrasta doba pri nas. Gozd s stoletnimi hrasti prepredajo meandri potokov, ki jim poleti pogosto zmanjka vode.

HABITATNI TIPI

- Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- bukovi gozdovi (*Luzulo-Fagetum*)
- Ilirski bukovi gozdovi (*Fagus sylvatica* (*Aremonio-Fagion*))
- Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (*Erythronio-Carpinion*)

VRSTE:

- Ozki vrtenec (*Vertigo angustior*)
- Navadni škržek (*Unio crassus*)
- Močvirski cekinček (*Lycena dispar*)

- Črtasti medvedek (*Callimorpha quadripunctaria*)
- Rogač (*Lucanus cervus*)
- Strigoš (*Cerambyx cerdo*)
- Činklja (*Misgurnus fossilis*)
- Veliki pupek (*Triturus carnifex*)
- Nižinski urh (*Bombina bombina*)
- Hribski urh (*Bombina variegata*)
- Močvirska sklednica (*Emys orbicularis*)
- Vidra (*Lutra lutra*)
- Veliki studenčar (*Cordulegaster heros*)

SPA DOBRAVA – JOVSI (SI 5000032)

Območje obsega severno obrobje brežiške ravnice ob reki Sotli. Dobravo opredeljuje nižinski gozd doba in belega gabra, Jovse pa kulturna krajina mokrotnih travnikov. Območji imata značaj mokrišč, ki jih napajata padavinska in poplavna voda. Stara drevesa so habitat več vrst ptic duplaric, pozno košeni travniki v Jovsih pa travniških vrst, ki tu gnezdiijo ali se samo prehranjujejo. Obseg območja SPA Dobra-va – Jovsi je identičen obsegu območja SCI enakega imena.

VRSTE:

- Bičja trstnica (*Acrocephalus schoenobaenus*)
- Črna štoklja (*Ciconia nigra*)
- Črnočeli srakoper (*Lanius minor*)
- Kobilčar (*Locustella naevia*)
- Kosec (*Crex crex*)
- Rjavi srakoper (*Lanius collurio*)
- Srednji detel (*Dendrocopos medius*)

SCI SUHADOLSKI POTOK (SI 3000332)

Območje obsega celoten potok z obrežnim pasom od povirnega dela ob vznožju Orlice do izliva. V območje sta zajeta še Gabernica od izliva Suhadolskega potoka do Globokega in pritok Šribarjev jarek. Kljub prevladujoči kmetijski ravnici imajo vodotoki v zgornjem toku še naravno ohranjene struge in obrežno vegetacijo. Kot takšni zagotavljajo ugoden habitat rakom in drugim vodnim organizmom.

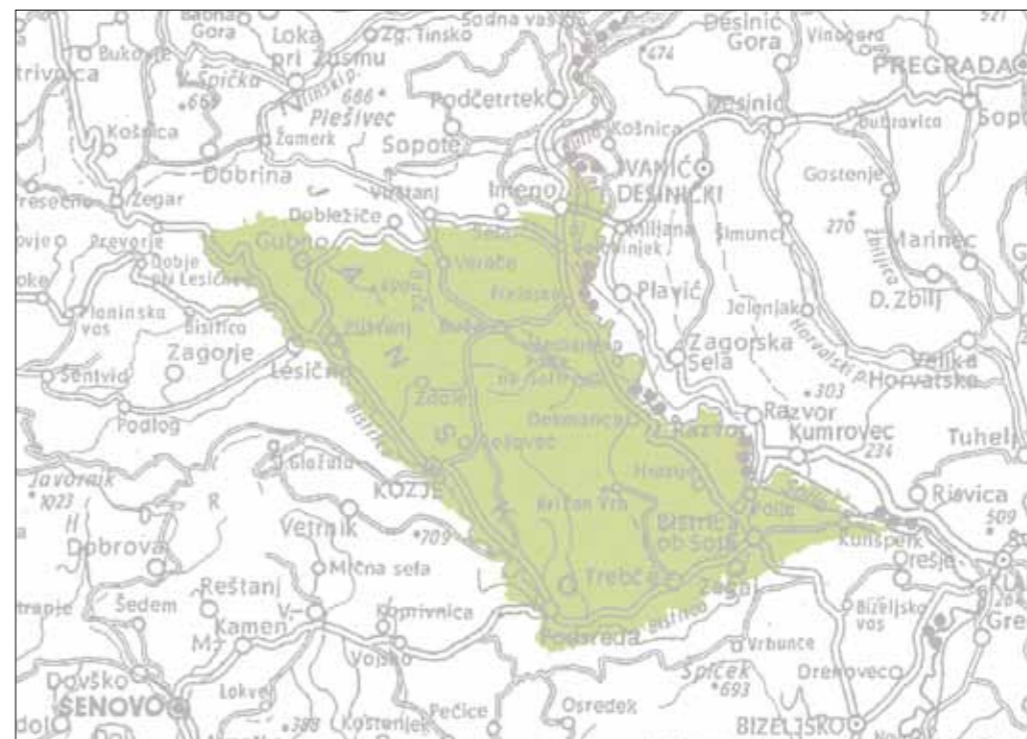

VRSTE:

- Navadni koščak (*Austropotamobius torrentium*)
- Potočni piškurji (*Eudontomyzon spp.*)

SPA KOZJANSKO (SI5000033)

Kozjansko je gričevnata, ekstenzivna, mozaična kulturna krajina z nadmorsko višino do 700 metrov in ravninskim svetom ob Sotli. Območje je razmeroma gosto poseljeno, vendar brez večjih naselij. V tem mozaiku se prepletajo manjše vasi in domačije s travniškimi visokodebelnimi sadovnjaki, travniki in pašniki, posameznimi njivami, mejicami in gozdnimi robovi.

VRSTE:

- Črna žolna (*Dryocopus martius*)
- Pivka (*Picus canus*)
- Pogorelček (*Phoenicurus phoenicurus*)
- Rjavi srakoper (*Lanius collurio*)
- Sršenar (*Pernis apivorus*)
- Velika uharica (*Bubo bubo*)
- Veliki skovik (*Otus scops*)

- Vijeglavka (*Jynx torquilla*)

SAC GRAD PODČETRTEK (SI3000369)

Eden najstarejših gradov v Sloveniji je kljub slabi arhitekturni ohranjenosti zatočišče več vrst netopirjev. Njegova gozdnata okolica jim predstavlja ugoden prehranjevalni habitat. V zavetju gozda je manjši potok Župnijski jarek, v katerem uspeva populacija rakov.

VRSTE:

- Navadni koščak (*Austropotamobius torrentium*)
- Vejicati netopir (*Myotis emarginatus*)
- Veliki podkovnjak (*Rhinolophus ferrumequinum*)
- Mali podkovnjak (*Rhinolophus hipposideros*)

SAC GRAČNICA (SI3000308)

Gornji, počasi tekoč ravninski odsek na naravno ohranjenem delu tvori meandre in zamuljeno strugo. Kjer se dolina zoži, je značilno kamnito dno z naravnimi brežinami. Odsek pred izlivnim delom teče po slikoviti soteski Grohotje. Značilna sta večji strmec in hitrejši pretok vode. Raznolikost hidroloških parametrov se odraža v razporeditvi vodnih vrst organizmov vzdolž vodotoka.

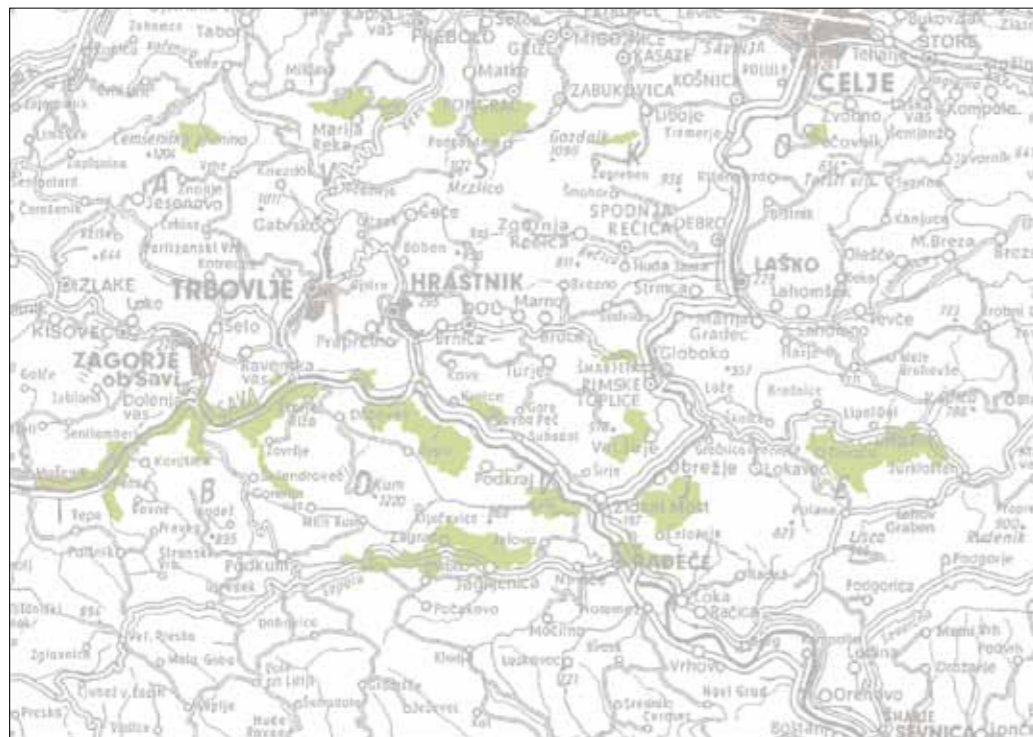

VRSTE:

- Navadni koščak (*Austropotamobius torrentium*)
- Pohra (*Barbus meridionalis*)
- Kapelj (*Cottus gobio*)
- Potočni piškurji (*Eudontomyzon spp.*)
- Blistavec (*Leuciscus souffia*)
- Mali podkovnjak (*Rhinolophus hipposideros*)

SPA POSAVSKO HRIBOVJE (SI5000026)

Pas dolomitnih sten nad soteskastim delom doline reke Save in spodnjega toka Savinje ima izjemen ornitološki pomen. Previsne in nedostopne skalne pečine omogočajo gnezdenje ogroženim ptičjim vrstam. Na strmih grapastih gozdnatih območjih je ugoden habitat za ptice, ki rabijo več mrtve (suhe) lesne mase.

VRSTE:

- Planinski orel (*Aquila chrysaetos*)
- Velika uharica (*Bubo bubo*)
- Črna štokljka (*Ciconia nigra*)
- Sokol selec (*Falco peregrinus*)
- Belovrati muhar (*Ficedula albicollis*)

SAC VELIKO KOZJE (SI3000280)

Gradijo ga odporni triasni dolomiti in mlajši apnenci. Kot zrcalo kamninske zgradbe in mehanskega preperavanja kamnine so strma pobočja razbrazdana s skalnimi pečinami, osamelci in čermi. Geomorfološka razgibanost terena, njegova sestava ter izpostavljenost pogojujejo obstoj zelo različnih habitatnih tipov in vrst.

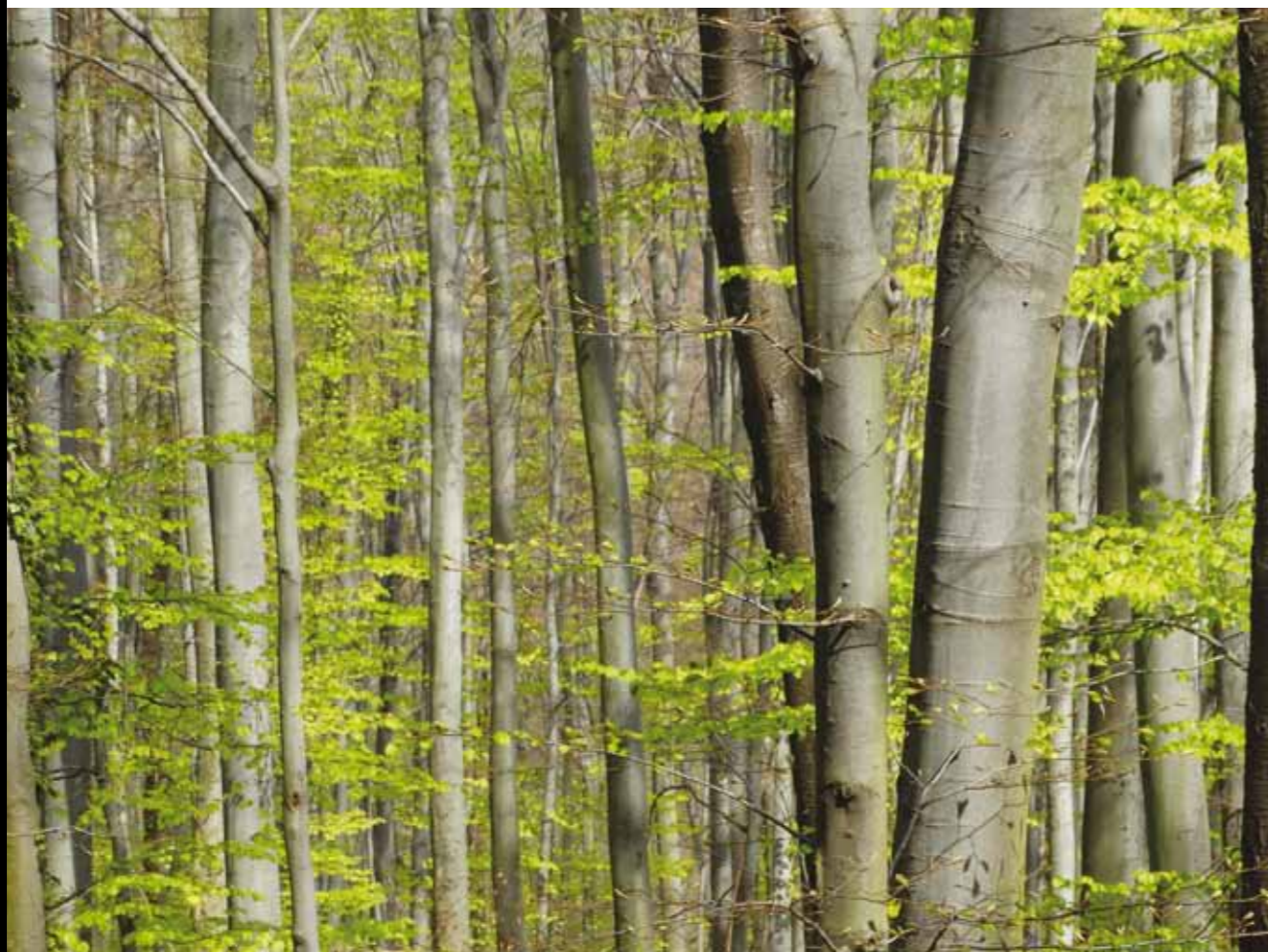

HABITATNI TIPI:

- Skalna travišča na bazičnih tleh Alysso-Sedion albi 6110*
- Karbonatna skalnata pobočja z vegetacijo skalnih razpok 8210
- Ilirski bukovi gozdovi (*Fagus sylvatica* (Aremonio-Fagion)) 91K0

GOZDNE VRSTE IN HABITATI

BUKOVI GOZDOVI (*Luzulo-Fagetum*)

Poraščajo prisojne lege gladkih, a tudi strmih pobočij. Prehajajo v zaobljene grebene in ravnice. Podlaga so kisle nekarbonatne kamnine z globoko rjavo zemljino.

OGROŽENOST: intenzivna sečnja, pomanjkanje starejših in debelejših dreves ter sestojev.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: puščanje določenega deleža starejših dreves (ekocelice), predelov z zmanjšanim obsegom sečnje.

ILIRSKI BUKOVI GOZDOVI (*Fagus sylvatica (Aremonio-Fagion)*)

Termofilni bukovi sestoji na apnenčasti podlagi v nižinah in na pobočjih hribov. V zelni podrasti konopnice, tevje in mrtve koprive.

OGROŽENOST: intenzivna sečnja, pomanjkanje starejših in debelejših dreves ter sestojev.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: puščanje določenega deleža starejših dreves (ekocelic), predelov z zmanjšanim obsegom sečnje.

ILIRSKI HRASTOVO-BELOGABROVI GOZDOVI (*Erythronio-Carpinion*)

Nižinski ravninski gozdovi hrasta doba in belega gabra. Geološka podlaga so rečni nanosi. V času jesenskih in predvsem pomladnih mesecev so pogosto vsaj deloma poplavljeni.

OGROŽENOST: intenzivno gospodarjenje (ni starejšega drevja) ali celo spreminjanje v kmetijske površine, melioracija.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje vodnih režimov, ekstenzivno izkoriščanje lesa.

GOZDNE VRSTE IN HABITATI

ALPSKI KOZLIČEK (*Rosalia alpina*)

Razvoj, vezan na sveže poškodovana, sušiča ali suha bukova drevesa. Ličinke v njih živijo do štiri leta. Odrasli letajo junija in julija.

OGROŽENOST: intenzivno gospodarjenje z bukovim gozdom, kjer bukova drevesa ne dočakajo visoke starosti, sečnja in deponiranje hlodovine v poletnem času.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: odstranjevanje podrtje bukovine iz gozda do junija, puščanje posameznih starih suhih bukev v gozdu.

BUKOV KOZLIČEK (*Morimus asper funereus*)

Razvoj ličinke v mrtvem lesu debeljakov traja do štiri leta. Nočno aktiven neleteč odrasel osebek živi do dve leti in se hrani s sokovi.

OGROŽENOST: intenzivno gospodarjenje z gozdom, kjer ni starih dreves, sečnja in daljše skladiščenje hlodovine v poletnem času.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: sečnja zunaj poletnega časa, hitro spravilo hlodovine iz gozda, puščanje sušičega in suhega drevja v gozdu.

STRIGOŠ, VELIKI HRASTOV KOZLIČEK (*Cerambyx cerdo*)

Razvoj, vezan na stara, že deloma sušiča hrastova drevesa. Razvojni cikel traja do pet let. Odrasli aktivni v zgodnjem poletju.

OGROŽENOST: pomanjkanje primernih hrastovih dreves in izoliranost posameznih osebkov ali populacij.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje mreže starih hrastovih dreves v krajini, tudi že suhih in trohnečih.

GOZDNE VRSTE IN HABITATI

ROGAČ (*Lucanus cervus*)

Ličinke največjega evropskega hrošča v lesu suhih vej starih hrastov živijo do pet let. Odrasli letajo v juniju in juliju.

OGROŽENOST: zmanjševanja količine sušечеlega in trohnečega lesa, predvsem hrastovine, vnašanje iglavcev, vse obsežnejša uporaba pesticidov.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: prepuščanje posameznih hrastovih dreves naravnemu sušenju in razkroju v gozdu.

BELOVRATI MUHAR (*Ficedula albicollis*)

Ptica selivka, ki poseljuje svetle listnate gozdove s starim drevjem, travniške sadovnjake in loge.

OGROŽENOST: ogroža ga pomanjkanje primernih naravnih gnezdišč.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje travniških sadovnjakov, posameznih starejših dreves v gozdu, nameščanje gnezdilnic z 32 mm veliko vhodno odprtino.

OBREČNO VRBOVJE, JELŠEVJE IN JESENOVJE (mehkolesna loka);
(*Alnus glutinosa* in *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnionincanae*, *Salicon albae*))

Z lesnatimi vrstami (vrba, jelša, jesen) porasla obrežja vodotokov in stoječih voda ter močvirnatih predelov. Senčijo vodna telesa in ščitijo bregove pred erozijo.

OGROŽENOST: odstranjevanje lesne zarasti zaradi pridobivanja kmetijskih površin, zasipavanje mokrišč, melioracija.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje lesne zarasti brežin vodnih teles in preprečevanje melioracije mokrišč.

GOZDNE VRSTE IN HABITATI

SREDNJI DETEL (*Dendrocopos medius*)

Vezan na stara hrastova drevesa kjer v razpokah skorje išče hrano. Duplo naredi samo v že deloma trohneč les (prisotne drevesne glive).

OGROŽENOST: pretirano odstranjevanje starih in deloma sušičih hrastovih dreves.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje mreže starejših hrastovih dreves, ki so prepuščeni naravnemu življenjskemu ciklu (odmiranju, trohnjenju).

ČRNA ŽOLNA (*Dryocopus martius*)

Živi v razsežnih, neprekinjenih gozdovih, kjer je prisotnih veliko starih in trohnečih dreves. Edina vrsta žolne, ki lahko izdolbe duplo v živo, dovolj debelo drevo.

OGROŽENOST: intenzivna sečnja starih gozdnih sestojev, drobljenje njegovega življenjskega prostora.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje starih gozdnih sestojev.

PIVKA (*Picus canus*)

Živi v travniških sadovnjakih, logih, parkih in svetlih gozdovih. Duplo izdolbe v suha in bolna debela listavcev na višini od 5 metrov navzgor.

OGROŽENOST: pretirano čiščenje ali odstranjevanje suhih in oslabilih dreves, ki jih potrebuje za gnezdenje in prehranjevanje.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje starih sušičih dreves v gozdu.

GOZDNE VRSTE IN HABITATI

ČRNA ŠTORKLJA (*Ciconia nigra*)

Selivka. Živi v gozdnati krajini, skrita pred človekom. Na skalni polici ali drevesu ima stalno gnezdo. Prehranjuje se predvsem ob plitvih vodnih telesih (potokih, močvirjih).

OGROŽENOST: vrsta, izjemno občutljiva na prisotnost človeka v gozdnem prostoru, odstranjevanje starih mogočnih dreves, hidromelioracija.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje obstoječih dreves z gnezdi, mirnih con okoli njih in naravnih vodnih teles.

SRŠENAR (*Pernis apivorus*)

Ptica selivka, ki naseljuje listnate in mešane gozdove. Prehranjuje se s satovjem, ličinkami in odraslimi žuželkami (predvsem osami, sršeni, čmrlji in čebelami). Podoben kanji.

OGROŽENOST: pretirana uporaba insekticidov zmanjšuje količino hrane.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: omejena uporaba insekticidov v kmetijstvu.

KOZAČA (*Strix uralensis*)**

Stalnica in klatež gozdov od nižine do vrhov hribov. Gnezdi v gnezdih ujed, večjih duplih, na odlomljenih deblih, tudi v gnezdilnicah. Lovi večje ptice, tudi druge sovje vrste.

OGROŽENOST: občutljiva je na sečno debelih in starih dreves ter vsa druga gozdna dela v času gnezdenja.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje starejših dreves, mirnih con v času gnezdenja in postavljanje gnezdilnic.

GOZDNE VRSTE IN HABITATI

ČRTASTI MEDVEDEK (*Callimorpha (Euplagia) quadripunctaria*)

Potrebuje gozdni rob, čistine in grmišča s cvetočimi zelnatimi poletnimi vrstami. Leta v juliju in avgustu.

OGROŽENOST: intenzivna košnja gozdnih robov, urejanje gozdnih prometnic v poletnem času, pogozdovanje gozdnih jas z iglavci.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje sonaravnih gozdnih robov z medonosnimi zelnatimi vrstami.

VELIKI FRFOTAVČEK (*Leptidea morsei*)

Naseljuje toploljubni gozdni rob s črnim in spomladanskim grahorjem v zeliščni plasti.

OGROŽENOST: intenzivna košnja in paša do gozdnega roba.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: vzdrževanje zeliščnega sloja robov jas in gozdnih poti toploljubnih listnatih gozdov.

GOZDNI POSTAVNEŽ (*Euphydryas maturna*)**

Živi v presvetljenih in odprtih gozdnih sestojih. Leta ob gozdnih robovih s pestro robno vegetacijo hranilnih rastlin gosenic (najpomembnejše mladike velikega jese-na) in medonosnih vrst.

OGROŽENOST: opuščanje tradicionalne rabe gozdov (steljarjenje, paša) ter nadomeščanje mešanih in listnatih gozdov z donosnejšimi iglavci.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: zaraščanje odprtih gozdnih površin z naravno sukcesijo (ni pogozdovanja).

GOZDNE VRSTE IN HABITATI

DUPLAR (*Columba oenas*)**

Edini evropski golob, ki gnezdi v duplu – če so ta številna, lahko več parov tvori manjše kolonije. Bivališča izbira na stičišču med gozdom in poljem ali travnikom. Prehranjuje se večinoma na travnikih in poljih.

OGROŽENOST: pretirano odstranjevanje starejših dreves, kemizacija polj in intenzivna košnja na travnikih.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih gozdnih sestojev, sonaravna raba kmetijskih površin.

ČRNI APOLON (*Parnassius mnemosyne*)**

Od soteske Zagaj do vrhov Bohorja prisotna vrsta gozdnih robov in jas. Razvoj gosenic je vezan na rod petelinčkov (*Corydalis*). Odraste v maju in juniju.

OGROŽENOST: intenzivna košnja in paša do gozdnega roba, pogozdovanje jas.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje zeliščnega gozdnega roba, puščanje naravne sukcesije gozdnih jas.

PETELINČEK (*Zerynthia polyxena*)**

Letajo v aprilu in maju. Vrsta, prisotna na osončenih gozdnih robovih, ruderalnih površinah (železniške proge), v vinogrdih – habitatih rastlin iz rodu podražec (hranilna rastlina gosenic).

OGROŽENOST: intenzivno vinogradništvo, košnja ali paša na gozdnem robu, zaraščanje z lesno zarastjo.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje gozdnih robov, preprečevanje zaraščanja revnih travnikov.

VRSTE TRAVNIŠKIH SADOVNJAKOV

VIJEGLAVKA (*Jynx torquilla*)

Ptica selivka. Poseljuje ekstenzivne travnike s starim drevjem, visokodebelne sadovnjake, redke in svetle gozdove. Prehranjuje se predvsem z mravljami.

OGROŽENOST: pomanjkanje ustreznih gnezdišč zaradi izginjanja ekstenzivnih sadovnjakov in razširjene uporabe pesticidov.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje starih travniških sadovnjakov, in ekstenzivno rabo travinja v njih, nameščanje gnezdilnic z vhodno odprtino premera 3,2 cm.

VELIKI SKOVIK (*Otus scops*)

Je toploljubna selivka, ki jo najdemo v podeželskih naseljih, ekstenzivnih sadovnjakih, na poljih in v vrtovih. Izogiba se sklenjenih gozdov. Lovi predvsem večje žuželke.

OGROŽENOST: pomanjkanje ustreznih gnezdišč in vsesplošna uporaba pesticidov (pomanjkanje hrane).

PRAVILNO UPRAVLJANJE: nameščanje primernih gnezdilnic in zmanjševanje uporabe pesticidov.

SCOPOLIJEV ZLATOOK (*Lopinga achine*)**

Del imena, zlatook, je metulj dobil zaradi vrste očesom podobnih lis, ki jih ima na spodnji strani kril. Najpogosteje zadržuje po grmovju in drevesih na gozdnih obronkih in na gozdnih jasah.

OGROŽENOST: intenzivno poseganje v gozdni rob (mulčanje, košnja) in zaraščanje jas.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: pozna košnja (paša) gozdnega roba, vzdrževanje gozdnih jas.

VRSTE TRAVNIŠKIH SADOVNJAKOV

POGORELČEK (*Phoenicurus phoenicurus*)

Ptica selivka. Naseljuje stare visokodebelne sadovnjake, starejše redke listnate gozdove. Gnezdo si uredi v zidnih linah, drevesnih duplih in gnezdilnicah.

OGROŽENOST: izginjanje visokodebelnih ekstenzivnih sadovnjakov in uporaba pesticidov v sadjarstvu.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje starih sadnih dreves, odsotnost uporabe kemijskih sredstev ter nameščanje gnezdilnic z vhodno odprtino velikosti 3,2 (višina) in 2,8 cm (širina).

ČRNOČELI SRAKOPER (*Lanius minor*)

Prebiva v odprti, mozaični kmetijski krajini. Lovi na travnikih, pašnikih, njivah in vrtovih. Za gnezdenje potrebuje visokodebelne sadovnjake ali skupine visokih dreves.

OGROŽENOST: intenzivno kmetijstvo, odstranjevanje dreves, grmov in mejic iz kmetijske krajine.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje mozaične kmetijske krajine, tradicionalno ekstenzivno kmetovanje.

SMRDOKAVRA (*Upupa epops*)**

Selivka. Poseljuje polja, gozdni rob, svetle in redke gozdove ob poljih, sadovnjake. Hrani se z bramorji in drugimi velikimi žuželkami.

OGROŽENOST: intenzivno kmetijstvo, uporaba kemikalij na kmetijskih zemljiščih, opuščanje travniških sadovnjakov (pomanjkanje hrane in dupel).

PRAVILNO UPRAVLJANJE: postavljanje gnezdilnic, mreža ekstenzivno obdelanih kmetijskih površin brez uporabe insekticidov.

TRAVNIŠKI HABITATI IN VRSTE

POLNARAVNA TRAVIŠČA IN GRMIŠČNE FAZE NA KARBONATNIH TLEH
(*Festuco Brometalia*, pomembna rastišča kukavičevk)

Praviloma uspevajo na južnih legah. Tla so navadno bazična (karbonatna podlaga). Značilna za gričevnat svet tradicionalne kulturne krajine, ekstenzivna nega, brez gnojenja ali z zmernih gnojenjem.

OGROŽENOST: intenzivnejša raba (gnojenje, večkratna košnja), pašništvo ali opuščanje rabe (zaraščanje).

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje tradicionalne rabe z minimalnim gnojenjem in 1- do 2-kratno košnjo (ne hkrati na vseh površinah).

NIŽINSKI EKSTENZIVNO GOJENI TRAVNIKI (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

Zgolj zmerno gnojeni travniki na prepustnih, bogatih, bolj ali manj svežih do vlažnih tleh. To so visoko produktivni, floristično srednje bogati travniki.

OGROŽENOST: intenzivna pridelava travinja (gnojenje, večkratna košnja) ali spreminjanje v njivske površine.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: mozaično ohranjanje ekstenzivno obdelanih delov nižinskih travnikov z malo gnojenja, košnjo v več fazah (ne vse hkrati), brez baliranja.

JADRANSKA SMRDLJIVA KUKAVICA (*Himantoglossum adriaticum*)**

Raste na suhih rastiščih ob robu travnikov, kjer je vsaj del dneva v senci. Večinoma le starejši podatki o uspevanju na Kozjanskem.

OGROŽENOST: gnojenje in zgodnja košnja, opuščanje košnje in zaraščanje.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: košnja po 15. juliju, brez paše in gnojenja, odstranjevanje grmovne zarasti.

TRAVNIŠKI HABITATI IN VRSTE

RJAVI SRAKOPER (*Lanius collurio*)

Ptica selivka, ki potrebuje ekstenzivno gojene travniške površine (veliko žuželk) z grmovnimi ali drevesastimi mejicami ali osamelci.

OGROŽENOST: intenzivna pridelava travinja, odstranjevanje mejic in drevesnih osamelcev.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje mozaično razporejenih, do dvakrat letno košenih travnikov z grmovnimi in drevesnimi elementi.

KOSEC (*Crex crex*)

Ptica selivka, ki v poletnem času gnezdi pretežno na mokrotnih travnatih površinah.

OGROŽENOST: košnja pred sredino julija uniči gnezda z jajci ali mladiče.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje večjih kompleksov travnatih površin s pozno košnjo.

KOBILIČAR (*Locustella naevia*)

Ptica selivka. Izbira odprto ekstenzivno kmetijsko krajino in mokrotne travnike. V predelih, zaraščenih z lesno vegetacijo, ga ni.

OGROŽENOST: izguba in razdrobljenost habitata.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje ekstenzivnih mokrotnih travnikov s pozno košnjo.

TRAVNIŠKI HABITATI IN VRSTE

BELA ŠTORKLJA (*Ciconia ciconia*)**

Selivka, ki gnezdi samo še v naseljih (drogovi, dimniki). Na poljih lovi male glodavce, velike žuželke, plazilce, in dvoživke.

OGROŽENOST: izsuševanje mokrotnih travnikov ter intenzivno obdelovanje travniških površin povzroča velik upad populacij tukaj živečih živali (pomanjkanje hrane).

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje ekstenzivnih nižinskih travnikov, predvsem bolj mokrotnih. Manj uporabe rotacijskih kosilnic in baliranja.

MOČVIRSKI CEKINČEK (*Lycaena dispar*)

Naseljuje nižinske mokrotne travnike, močvirja, obrežja voda z gosto avtohtono zeliščno zarastjo.

OGROŽENOST: večkratna košnja, mulčanje obrežij voda, izsuševanje, hidromelioracijska dela, urbanizacija.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje pestre avtohtone obvodne vegetacije, preprečevanje zaraščanja, požiganja in uporabe kmetijskih kemikalij.

BIČJA TRSTNICA (*Acrocephalus schoenobaenus*)

Selivka. Gnezdi v ekstenzivni kulturni krajini in na mokriščih. Vezana je na mokra ali močvirna tla. Pleza po steblih ter se izogiba dreves in visoko rastočih grmišč.

OGROŽENOST: izginjanje in razdrobljenost habitata.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje mokrišč, bogato poraščenih z zelnato vegetacijo.

MOKRIŠČNI HABITATI IN VRSTE

HRIBSKI URH (*Bombina variegata*)

Potrebuje tolmane v potočkih, blatne luže v kolesnicah gozdnih poti. Kopenska zatočišča pod odmrlim lesom, kamni in med koreninami v svetlih gozdovih ali na mokrotnih travnikih.

OGROŽENOST: izginjanje manjših vodnih teles, naseljevanje rib.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih strug gozdnih potočkov ter z vodo napolnjenih kolesnic gozdnih poti in mlak. Ohranjanje vodnih teles brez rib.

NIŽINSKI URH (*Bombina bombina*)

Poseljuje nižinske poplavne travnike, gozdove in loke. Prezimuje na kopnem, zarit v tleh, v odmrlem drevju ali pod njim in pod kamni.

OGROŽENOST: izginjanje mokrotnih travnikov in gozdov (izsuševanje), kemična onesnaženost voda.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje mokrotnih travnikov, gozdov in naravnih strug nižinskih vodnih teles.

VELIKI PUPEK (*Triturus carnifex*)

Potrebuje zadostno število raznolikih manjših vodnih teles brez rib in ustrezen kopenski habitat (travišča, grmišča in mejice z veliko skrivališči).

OGROŽENOST: izginjanje ustreznih vodnih habitatov, naseljevanje rib, kemično onesnaževanje voda.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje mrežasto razporejenih vodnih habitatov brez rib in mozaičen kopenski habitat ob njih.

MOKRIŠČNI HABITATI IN VRSTE

PUŠČAVNIK (*Osmoderma eremita*)**

Triletni razvoj ličinke poteka v trhljem lesu (hrast, vrba, sadno drevje). Odrasli (do 3,5 cm) so okorni in slabo mobilni. Večinoma so v bližini drevesa, v katerem so se sami razvili.

OGROŽENOST: odstranjevanje starih votlih (trhlih) dreves, uporaba insekticidov.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje mreže starih izvotlenih dreves v krajini, redno obrezovanje glavatih vrb.

VELIKI STUDENČAR (*Cordulegaster heros*)

Največji evropski kačji pastir je vezan na manjše gozdne potoke z naravno strugo v gričevnatem svetu.

OGROŽENOST: regulacija, nasipavanje strug, posegi v zarast brežine.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih strug gozdnih potokov in njihove okolice.

OZKI VRETENEC (*Vertigo angustior*)

Prebivalec visokega steblikovja vlažnih, močvirnih travnikov in logov, tudi stelje obvodnih grmišč.

OGROŽENOST: ogrožajo ga spremembe hidroloških razmer in povečan obseg paše.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje vlažnih habitatov in mehkolesne obrežne vegetacije (vrbovja, jelševja in jesenovja).

MOKRIŠČNI HABITATI IN VRSTE

NAVADNI KOŠČAK (*Austropotamobius torrentium*)

Živi v manjših senčnih hribovskih in nižinskih vodotokih z razgibano strugo ter stalnim, razmeroma hitrim pretokom vode.

OGROŽENOST: spreminjanje strug (izolacija, fragmentacija), onesnaževanje, naselitev tujerodnih račjih vrst (račja kuga).

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih strug vodotokov z naravno obraslimi brežinami in zadostnim pretokom.

POTOČNI ŠKRŽEK (*Unio crassus*)

Poseljuje predvsem manjše vodotoke s počasnim pretokom, lahko pa tudi obrežja jezer.

OGROŽENOST: hidromelioracijski posegi na vodotokih, kemično onesnaženje voda.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih strug, preprečevanje vnosa ali deponiranja odpadnih snovi in gnojil v vodo ali njeno bližino.

PEZDIRK (*Rhodeus sericeusamarus*)

Razvoj, vezan na sobivanje s školjko potočnim škvržkom. Vanjo odloži ikre. Naseljuje obalne pasove mirno tekočih in stoječih voda s čisto vodo.

OGROŽENOST: onesnaževanje voda, ki zelo neugodno vpliva na obstoj potočnega škvržka.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: preprečevanje onesnaževanja voda in vzdrževalna dela na krajših odsekih vodotokov.

MOKRIŠČNI HABITATI IN VRSTE

MOČVIRSKA SKLEDNICA (*Emys orbicularis*)

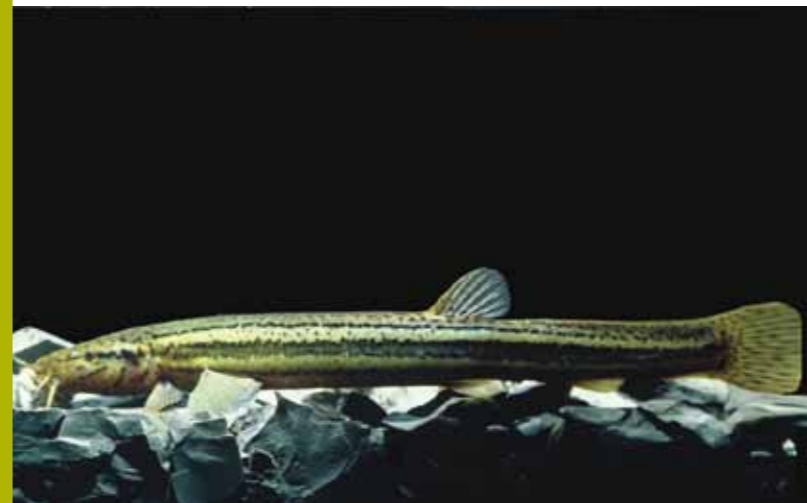

Potrebuje mirne in počasne vodotoke z blatnim dnom in bogatim rastlinjem, kanale, ribnike, gozдна močvirja in jezera.

OGROŽENOST: razdrobitev in izginjanje habitatov, melioracije mokrišč, onesnaževanje voda, vnos tujerodnih vrst želv.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje obsega in kakovosti naravnih mokrišč, preprečevanje vnosa tujerodnih vrst.

ČINKLJA (*Misgurnus fossilis*)

Zadržuje se v počasi tekočih ali stoječih vodah, mrtvicah in občasno poplavljenih močvirjih v blatu. Ob suši ali pozimi se lahko zarije do pol metra globoko v blato, kjer počaka na boljše razmere.

OGROŽENOST: najbolj ji škodijo izsuševanje močvirij, kemično onesnaževanje voda in vnašanje drugih ribjih vrst.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih vodnih teles in vnašanja tujerodnih vrst.

POTOČNI PIŠKUR (*Eudontomyzon spp.*)

Ličinke se zadržujejo zakopane v muljastih in peščenih tleh vodotokov, kjer se več let hranijo s filtriranjem mulja. Preobrazba lahko traja eno leto. Odrasle živali se ne hranijo, po drstenju poginejo.

OGROŽENOST: melioracija in regulacija vodotokov, velik odvzem vode.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih strug vodotokov, nadzorovan odvzem vode v času minimalnega pretoka.

MOKRIŠČNI HABITATI IN VRSTE

VELIKA NEŽICA (*Cobitis elongata*)

Do 15 cm dolga riba živi v plitvih, čistih vodah s peščenim dnom. Dan preživi skrita pod kamenjem, na hranjenje (drobni talni nevretenčarji in odmrli rastlinski delci) odhaja v mraku.

OGROŽENOST: postavljanje pregrad na strugi, ki upočasnijo pretok in povzročajo zamuljenje dna.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih strug vodotokov.

ZLATA NEŽICA (*Sabanejewia aurata*)

Do 12 cm dolga ribja vrsta se čez dan skriva v razpokah ali peščenih in blatnih tleh. Ponoči se hrani. Ne preživi v osončenih vodah, kjer se poleti temperatura dvigne nad 20 °C.

OGROŽENOST: regulacija vodotokov, odstranjevanje obrežne lesne zarasti.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih strug vodotokov, vključno z obrežno zarastjo.

NAVADNA NEŽICA (*Cobitis taenia*)

Zraste do 10 cm, hrani se z drobnimi vodnimi nevretenčarji in rastlinsko hrano. Večino dneva preždi zakopana v peščenem dnu, aktivna pa postane v nočnem času.

OGROŽENOST: regulacija in gradnja vodnih objektov.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih vodotokov.

MOKRIŠČNI HABITATI IN VRSTE

PLATNICA (*Rutilus pigus*)

Živi v jatah v spodnjih delih večjih pritokov reke Save. Hrani se z rastlinsko in živalsko hrano.

OGROŽENOST: verjetno zaradi onesnaženosti njeno število močno upada pri vseh evropskih populacijah.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih strug s kakovostno vodo.

BOLEN (*Aspius aspius*)

Večja ribja vrsta, ki poseljuje čiste, hitro tekoče vode s prodnatim dnom.

OGROŽENOST: glavni vzrok ogroženosti je gradnja objektov na vodotokih (jezovi, elektrarne), tudi ribolov.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih strug, omejevanje športnega ribolova.

BLISTAVEC (*Leuciscus souffia*)

V jatah živi v hladnejših bistrh vodah s prodnatim dnom. Hrani se z vodnimi žuželkami in algami.

OGROŽENOST: regulacija strug vodotokov, gradnja pregrad, odvzem vode ob nizkem vodostaju.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih strug vodotokov brez pregrad.

MOKRIŠČNI HABITATI IN VRSTE

POHRA (*Barbus meridionalis*)

V jatah naseljuje potoke in manjše reke s prodnatim dnom. Ustreza ji hitro tekoča, s kisikom bogata voda. Odrasle živali se najraje zadržujejo na drčah, mlade osebkje pa najdemo v zatokih in na mirnejših predelih vodotoka.

OGROŽENOST: regulacija, ki spreminja vodni režim in transport sedimentov, ter gradnja hidroenergetskih objektov (akumulacija, odzvem vode). Neugoden vpliv ima tudi vse večja razdrobljenost življenjskega okolja (pregrade, onesnaževanje).

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih strug vodotokov brez pregrad in z neonesnaženo vodo.

ZVEZDOGLED (*Gobio uranoscopus*)

Do 15 cm dolga riba hitro tekočih in čistih voda z veliko kisika. Hrani se pretežno z nevretenčarji. Se ne seli, med drstjo ikre odlaga na kamne ali vodno rastlinje.

OGROŽENOST: gradnja jezov, pregrad, hidroelektrarn, ki upočasnijo pretok in omogočajo zamuljenje dna.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih strug vodotokov brez pregrad.

UPIRAVEC (*Zingel streber*)

Talna riba, ki naseljuje plitvejšje dele voda s peščenim ali prodnatim dnom in močnim pretokom. Hrani se s talnimi nevretenčarji. Drsti se poleti na kamnitih tleh v vodnem curku.

OGROŽENOST: ogrožata ga onesnaževanje in obsežna regulacija tekočih voda.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih vodotokov z neonesnaženimi vodami.

MOKRIŠČNI HABITATI IN VRSTE

KAPELJ (*Cottus gobio*)

Živi v čistih, hitro tekočih vodah in hladnih jezerih s kamnitim dnom.

OGROŽENOST: onesnaženje vodotokov in obširna regulacija vodotokov na življenjskem območju kaplja.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje strug vodotokov v naravni obliki in preprečevanje onesnaženj.

VODOMEC (*Alcedo atthis*)

Barvita manjša ptičja vrsta, ki s preže na obrežju lovi manjše ribice. Gnezdi v rovu, ki ga izkoplje v navpično steno iz zemljine na bregu vodotoka ali njegovi bližini.

OGROŽENOST: regulacija strug vodotokov, odstranjevanje obvodne zarasti.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravne struge vodotokov in njihovih brežin.

BELOPLAVUTI GLOBOČEK (*Gobio albipinnatus*)

Do 13 cm dolga riba poseljuje reke in nižinske potoke. Živi na predelih s kamnitim dnom in hitrim tokom.

OGROŽENOST: postavljanje pregrad na strugi, ki upočasni pretok in povzročajo zamuljenje dna.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih strug nižinskih vodotokov brez pregrad.

KESSLERJEV GLOBOČEK (*Gobio kessleri*)

Živi v vodotokih s hitrim tokom, na območjih, kjer je dno vsaj delno kamnito. Navadno se združuje v manjše jate.

OGROŽENOST: postavljanje pregrad na strugi, ki upočasni pretok in povzročajo zamuljenje dna.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravnih strug nižinskih vodotokov brez pregrad.

MOKRIŠČNI HABITATI IN VRSTE

VIDRA (*Lutra lutra*)

Živi v čistih vodotokih in jezerih z razčlenjeno obalo in poraščenimi bregovi. Po naravi je samotarska žival. Poleg rib so njena hrana tudi manjši sesalci in dvoživke ter hrana rastlinskega izvora.

OGROŽENOST: onesnaževanje vodotokov in posegi v strugo, odstranjevanje obrežnega rastlinstva, intenzivno kmetijstvo, kemična onesnaženost voda, cestni promet.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: varovanje obrežnih vegetacijskih pasov, opuščanje melioracij mokrišč, renaturacija vodotokov in izboljšanje kakovosti vode ter ukrepi za zmanjševanje žrtev v prometu.

ČEBELAR (*Merops apiaster*)**

Selitvena vrsta, ki med majem in sredino julija v rovih navpičnih peščenih sten vzreja zarod. Lovi večje žuželke, predvsem kačje pastirje, hrošče in čmrlje.

OGROŽENOST: hidroregulacija nižinskih vodotokov, preprečevanje bočne erozije (odsotnost gnezdilnih sten).

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravne struge nižinskih vodotokov, umetno urejene peščene stene (peskokopi).

BOBER (*Castor fiber*)**

Od leta 1998 znova opažena vrsta v nižinskih delih vodotokov. Pozimi podira drevje (vrbe), da pride do lubja tanjših vej, v nekamniti brežini uredi bobrišče. Jez gradi samo ob majhnem pretoku.

OGROŽENOST: urejanje brežin (skalnih ali betonskih) onemogoča graditev bobrišč, odstranjevanje lesne zarasti pa povzroča pomanjkanje virov hrane pozimi.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje naravne struge nižinskih vodotokov in obrežne lesne zarasti.

HABITATI IN VRSTE STRMIH, SKALNATIH OBMOČIJ

SOKOL SELEC (*Falco peregrinus*)

Kozmopolitska vrsta, ki poseljuje gozdno in odprto krajino s previsnimi stenami. Običajno gnezdi na skalnih policah.

OGROŽENOST: plenjenje gnezd (sokolarstvo), plezanje v stenah z gnezdi in splošno prisotna uporaba pesticidov.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: zagotavljanje mirnih con ob stenah z gnezdi, zmanjševanje uporabe pesticidov.

VELIKA UHARICA (*Bubo bubo*)

Je stalnica in naša največja sova. Najpogosteje izbira visoke, suhe in razčlenjene stene (počivališče, gnezdenje). Pomemben del njenega življenjskega okolja je tudi kulturna krajina. V njej najde svoj plen.

OGROŽENOST: prisotnost človeka v bližini gnezdišča (plezanje) jo prežene. Močno neugoden vpliv imajo električni daljnovodi (preža), saj se zaradi velikosti dotakne žic.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje mirnih con okoli gnezdilnih sten, nameščanje varnih ploščadi na daljnovodih.

PLANINSKI OREL (*Aquila chrysaetos*)

Vežan na gore. Gnezdo si navadno uredi v nedostopni skalni steni. Stalno se zadržuje v bližini, njegovo območje lova je veliko (plenilec in mrhovinar).

OGROŽENOST: v preteklosti lov, danes prisotnost človeka v bližini gnezdišč (plezanje), postavitve vetrnih elektrarn na slemenih hribov.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: zagotavljanje mirnih con ob stenah z gnezdi.

HABITATI IN VRSTE STRMIH, SKALNATIH OBMOČIJ

SKALNA TRAVIŠČA NA BAZIČNIH TLEH (*Alyso-Sedion albi*)

Strma in nedostopna območja z malo prsti. Na sušo, velika temperaturna nihanja in pomanjkanje hranil odporne rastlinske vrste.

OGROŽENOST: zaradi nedostopnosti praviloma niso ogrožena.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: prepuščanje naravnim procesom.

KARBONATNA SKALNATA POBOČJA Z VEGETACIJO SKALNIH RAZPOK

Strma in nedostopna območja z golimi skalnimi stenami. Kamnina je večinoma dolomit. V razpokah preživijo rastlinske vrste, ki so prilagojene ekstremnim razmeram, v senčnih predelih visokogorske, na osončenih pa toploljubne.

OGROŽENOST: ureditev plezalnih poti – skalne razpoke z rastlinami služijo kot oprijemališča.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: prepoved urejanja plezalnih smeri v stenah z redko floro.

VRSTE PODZEMNIH JAM IN PODSTREŠIJ

MALI PODKOVNJAK (*Rhinolophus hipposideros*)

Poseljuje kraška območja, tople zavetrne doline z listopadnim drevjem. Zatočišča so podzemne jame, zvoniki, podstrešja ali zapuščeni rovi in kleti. Prezimi v večjih globinah jam.

OGROŽENOST: intenzivno kmetijstvo, neustrezna obnova poslopij in nenadzorovan obisk jam.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje jamskih in prehranjevalnih habitatov ter nadzorovan vstop v jame.

VRSTE PODZEMNIH JAM IN PODSTREŠIJ

VELIKI PODKOVNJAK (*Rhinolophus ferrumequinum*)

Ustrezajo mu kraška topla, južna pobočja in doline z vodo ter mozaikom gozdov listavcev in pašnikov. Za prezimovanje potrebuje niz jam ali drugih podzemskih objektov z različnim temperaturnim režimom in prezračenostjo.

OGROŽENOST: kotišča v poslopih ogrožajo obnove v poletnem času, zapiranje izletnih odprtin, svetlobno onesnaževanje, uporaba insekticidov v kmetijstvu.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje primer- nih razmer na podstrešjih, preprečevanje dostopa v jame, zmanjševanje osvetljenosti objektov.

JUŽNI PODKOVNJAK (*Rhinolophus euryale*)

Topli gozdovi na zakraseli podlagi s številnimi podzemnimi jamami v bližini vode. Prezimujejo v gručah, vendar se osebkii medsebojno ne dotikajo.

OGROŽENOST: obiskovanje jam, kjer kotijo/ prezimujejo, uporaba pesticidov v kmetijstvu.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: preprečevanje dostopa v zatočišča.

VELIKOUHI NETOPIR (*Myotis bechsteinii*)

Potrebuje mirne predele starih sestojev listavcev z velikim številom dupel. Prezimuje posamično v stavbah, jamah in podzemskih rovih.

OGROŽENOST: zniževanje deleža starih gozdnih sestojev, vznemirjanje med prezimovanjem.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: ohranjanje mreže starih gozdnih sestojev listavcev.

VEJICATI NETOPIR (*Myotis emarginatus*)

Poseljuje toplo gozdnato krajino ali grmišča na apnencu in parke. Potrebuje vodo in visoko zračno vlažnost. Prezimuje v jamah in zapuščenih rovih.

OGROŽENOST: preprečevanje dostopa v zatočišča, poletna prenova objektov, odstranjevanje dreves z dupli, vznemirjanje v kotiščih in prezimovališčih.

PRAVILNO UPRAVLJANJE: zagotavljanje miru na območjih z znanimi kotišči v poslopih in jamah.

KOZJANSKI PARK IN NATURA 2000

Javni zavod Kozjanski park je upravljavec regijskega Kozjanskega parka (206 km²) ter biosfernega območja Kozjansko in Obsotelje (površina osrednjega in robnega območja je 500 km²). Pri našem delu nas vodi dejstvo, da je kozjanska narava zrcalo njenega tisočletnega sobivanja s človekom. Njegove dejavnosti so pripomogle k današnji pestrosti življenjskih prostorov, ki so podlaga pestrosti živalskega in rastlinskega sveta. Predvsem travnikov, visokodebelnih sadovnjakov in vseh nanje vezanih vrst brez prisotnosti človeka ne bi bilo.

Kozjanski park lahko prebivalcem parka pomaga ohranjati naravo predvsem s posredovanjem dobrih praks. Najbolj smo tako v parku kot širše v Sloveniji poznani po prizadevanjih za ohranjanje travniških sadovnjakov. Vzgoja in prodaja sadik več kot 50 različnih sort jablan in hrušk, strokovno svetovanje pri vzpostavitvi novih sadovnjakov in vzdrževanju starih, izobraževanja za sadjarske mojstre, prikazi rezi, pomoč pri prodaji tržnih viškov sadja, predelava sadja v jabolčni sok, razglasitev najskrbnejših lastnikov (carjevič leta), organizacija prireditev, kot so Praznik kozjanskega jabolka in Festival ekološke hrane, so dejavnosti, s katerimi poskušamo prebivalcem pomagati pri ohranjanju zdravega in pestrega naravnega okolja, v katerem proizvajajo dobrine in hkrati skrbijo za ohranjenost okolja na primeru visokodebelnih travniških sadovnjakov. S svojimi dejavnostmi ohranjamo genski sklad starih sadnih sort in posledično življenjske prostore za vse redkejša ter zavarovane živalske vrste (vijeglavka, veliki skovik ...). Ti sadovnjaki so ključni del območja Natura, ki je namenjeno prav ohranjanju populacij redkih ptičjih vrst.

Varovanim cvetočim travnikom poskušamo pomagati na več načinov. Nepokošene in že zaraščajoče poskušamo v soglasju z lastniki očistiti in pokositi, na urejeni botanični učni poti vsako leto o njihovem pomenu izobražujemo na stotine obiskovalcev – od šolske mladine do študentov, planincev in starejše populacije. S Festivalom ekološke hrane bi radi kmetom omogočili lažji stik s potencialnimi kupci sonaravno pridelanih kmečkih dobrot. Nekaj lastnikov želimo tudi naučiti, da bodo na svojih travnikih sami vodili obiskovalce.

V okviru projekta BIOEUPARKS, ki smo ga v Kozjanskem parku izvajali od aprila 2014 do marca 2016, smo začeli z aktivnostmi glede ustanovitve Društva lastnikov gozdov Kozjanskega, ki bi lastnike gozdov spodbujalo k trajnostni rabi gozdov, hkrati pa bi jim nudilo pomoč pri lažji prodaji lesa in lesne biomase.

Pomlad na Orlici

Sotla

NATURA 2000 NA KOZJANSKEM IN V OBSOTELJU

Izdajatelj: JZ Kozjanski park, 2016

Ideja, besedilo: Dušan Klenovšek, mag. Hrvoje T. Oršanič, Barbara Ploštajner, Mojca Kunst, Vesna Zakonjšek

Priprava kart: Barbara Ploštajner

Fotografije: Gregor Bernard, Ivan Esenko, Polona Gorišek, Lubomir Hlasek, Dušan Klenovšek, Emil Kodat, Simon Kovačič, Hrvoje T. Oršanič, Polona Pengal, Barbara Ploštajner, Monika Podgorelec, Primož Presetnik, Borut Rubinič, Metka Povž in Janez Gregori, Dare Šere, Bogy Urevc, Rudi Verovnik, Jani Vidmar, Milan Vogrin, Vollrath Wiese

Oblikovanje: Jana Randl

Tisk: GM tisk, Vojnik

Produkcija: GEAart

Kozjanski park

Organizacija Združenih
narodov za izobraževanje,
znanost in kulturo

Kozjansko & Obsotelje
• Biosferno območje od leta 2010
• Program Človek in biosfera